

Yéil K̲a Du Káak

Aak'wtáa Daatkasadu.áxch Jimmy Johnson
Deisheetaan • Xutsnoowú K̲wáan

Recorded: April 1963 in Angoon by Constance Naish and Gillian Story

Translation: Constance Naish and Gillian Story in 22 April 1963, updated to modern orthography by Koolyéik Roby Littlefield with Daasdiyaa Ethel Makinen and Franklin James with edits by X'aagí Sháawu Keri Eggleston, K̲eixwnéi Nora Dauenhauer, Kingeistí David Katzeek and X̲'unei Lance Twitchell. Contributions were also made by a transcription & translation class at the University of Alaska Southeast in 2007

Shkalneek

Yá yeedát

aadé dutlakuw yé

aadé dutlakuw yé yá yeedát

shukát

haa een aadé dutlakuw yé.

Yá Yéil

yóo tuwasáagu át

áwé

yéi duwasáagu káa éet áwé sh jiwldiháa		
Yookis'kookéik.		10
Yookis'kookéik yóo duwasáakw, yú káa.		
Át áwé sh jiwldiháa.		
Á áwé		
du dlaak',		
Yookis'kookéik du dlaak'.		15
Yookis'kookéik du dlaak'.		
Áwé du yádi áwé tle yax yaa kunalgéini áwé		
tle yú Yookis'kookéik		
du dáaxi kudzitee.		
Ch'a a yíkde yóo akoowanáak.		20
«Ax dáaxi yík xút'!»		
Tle a yíkde woogoot dé, áwé tle du káa kdatáx'x.		

Ch'a ajáǵ		
wé du kéilk'.		
Yookis'kookéik á.		25
Aagáa áwé		
wáa nanée sáwé		
Yéil yóo duwasáagu át		
du éet sh jiwldiháa?		30
Yookis'kookéik,		
wé du dlaak't sh jiwldiháa.		
Ǵaax nooch áwé wé du dlaak'		
du yádi daadé.		
Áwé, du ǵánt uwagút wé ǵáa.		35
Ǵách Láǵ' ásíwé du ǵánt uwagút.		

Láx' yóo tuwasáagu át.

«Daa sáyá daadé eegáax?»

«Haa, ax yádi áwé.

Tle at wuwáadi áwé,

40

tle wé ax éek'ch áwé ujaakch.

Tle ax éek'ch áwé jákx

káax naxsatéen.»

Ách áwé yéi ash yawsikaa yú
lax'

45

«Yú éek shanyaateiyí x'wán

daak katí,

kadidugu aa.

Aagáa áwé, ganaltáade
kakgeetée.

Yawut'aayí áwé,
kakgeenóot'.»

Ách áwé, ch'a a x'ayáx
wudzigeet.

50

Tle akaawanóot' éekǵdǵ́ té

yawut'aayí.

Áwé du éex', áwé

yátǵ

yátǵ sh wudliyéǵ

yú éekǵ shanyaateiyí.

Yú Láǵ'

du ǵánt góot,⁰

áa shukaawajáa

a ǵ'ayáǵ áwé wudzigeet.

Akananóot' áwé

ch'a ǵuwdzitee.

Tle tláakw áwé yaa nawát.

55

60

Áyáx̣ koonalgéi áwé, yéi ash
yawsiḳaa

65

«Yú ax̣ dáax̣i yík x̣út'.

Yú ax̣ dáax̣i yík x̣út'. »

A yíkde akaawanáa, tle áwé
du kéilk'

Yooḳis'kooḳéik á.

Tle du káx' áwé yaa
kandatáx'.

70

Du káa yaa kandatáx'i áwé
wóoshdáx̣ daak
asayaawax̣ích tle.

Wóoshdáx̣ wudigáat

wé du dáax̣i, wé ku.een dáax̣.

Neil góot áwé, yéi ash
yawsiḳaa

75

«Ax̣ káa yaa kandatáx'ich
x̣áawé, wóoshdáx̣ daak
sayax̣waax̣ích »

wé du káak.

Aagáa áwé yéi ash yawsikaa		
«Yóodu aas –		
nalgeech aax.		80
Nalgeech.»		
Xach ín aasí ásíwé,		
ín.		
Áwé l a góot ayawulxóot'i áwé wé tayeés,		
ch'a du káx' áwé kaawasóos wé ín,		85
yéi kwdliyat'i ín.		
Áwé tléil		
tléil yá du dook daa ayakawdageech		
éech' káax sateeyí ch'a éekdáx.		
Éekdáx shanyaateiyíx sateeyích áwé, tléil		90
tlél du too daa ayakawdageech,		

wé ín,		
yóo tuwasáagu át, ín.		
De awlidgeech.		
		95
Neil góot áyá, yéi ash yawsikaa wé du káak		
«Yilidgeech ágé?»		
«Aaá.»		
«Há, yóodu náakw aax ják.»		
Yóodu náakw a x'awoolx woolaa.		10 0
Kudziteeyi át áyú,		
yú náakw.		
A x'awoolx woolaa.		
Ch'a a x'ayáx áwé aadé gunayéi uwagút.		
Wáa sá ch'a Yéil!		10 5

Áƙ yaa nagút yéix' áwé		
du táanayi sákw		
yéi awsinei.		
Ch'a áƙ yaa nagút yéix' áwé, ashawlijúƙ'.		
ashawlijúƙ'		11 0
yú		
du táanayi.		
Ch'a a ƙ'awool góot áwé yéi yaawaƙaa		
«Yóo ƙudziteeyi át		
a ƙ'éix woolaa.		11 5
Sh kageelhá!		
Sh kageelhá! »		
Tle anax daak aawaxút' wé náakw yátk'u.		
Ch'a du ƙ'ayáƙ áwé sh kawdlihaa tle		

anax daak aawaxút'.		12 0
Tle gunayéi awsigút		
wé du káak hídidé.		
Ch'a yá ixdáak yóo duwasáagu yé		
táx' shakée		
áx' yóode akgwaxeej'í áwé, yéi yaawaḱaa		12 5
«Sh neelwáat, Gunaxáa.»		
Tle yóot aawaxích.		
Tle áx' áwé yaa sh nalwát; tle wé neil yeegáa yaa kunalgéini áwé ch'a		
«Gáande, gáande!» yóo yaawaḱaa wé du káak.		
«Sh kageelhá!»		13 0
Tle náakw yádix wusitee.		
Ch'a aan éekde woogoot áwé, héen áx aawaxeech.		

Héen áx agaxéech áwé yéi
yaawaḱaa, wé ḱáa

Yookis'kookéik,

«Haat kagadaa dé wé ḱees'.»

Ch'a gunayéi kaawadáa

wé ḱees'.

Wé Yéil yoo tuwasáagu áтч
ḱwa yéi yanaskéich «Tliyéi
yan kagadaa.»

Tle tliyéi yan koodáaych.

Ash yaawadlaaḱ, wé du káak.

«Tláakw daaḱ kagadaa.»

A eetée yáanáx daaḱ kadáa
áwé, tle yéi yaawaḱaa –

wé Yéil ḱu.aa

du tláa

Gus'xlugook yóo duwasáagu
át

13
5

14
0

14
5

a tóox áwé		
akawli.oo,		
Gus'ɔlugook –		
«Ch'a yá lingit'aaní kát gageehóo,		
ch'a a kaadé isagaxdu.áxch yá lingit'aaní.		15 0
A kát gageehóo.»		
Du tláa,		
wé Yéil du tláa.		
Ayáx áwé wootee.		
		15 5
Aan galakú.		
Ch'u tle yéi kdunéek, yéi dutláakw á ku.aa.		
Tle yú góos't kaawadáa.		
Áwé, wusitáax' wé Yéil,		

yú góos'.		16 0
«Yínde ngalaa dé»		
tle yínde woxook.		
Áwé, yaa x'analsági áwé daak sh wudixích wé Yéil.		
Ch'a áx yei nasgit yéix' áwé, yéi x'ayaká		
«Kájaa kaadé kwshéi-ei-ei-ei-ei,		16 5
Kájaa kaadé kwshé. »		
Yóo áwé x'ayaká wé Yéil		
áx yei nasgit yéix'.		
Kájaa,		
a káa gaagasgeedít		17 0
yú yax'áax'.		
Ayáx áwé a káa wdzigeet.		
Kájaa káx' káa wdzigeet.		

Xach geesh kaxoox áwé yéi ayasáakw.		
Ch'áagu káawuch yéi yasáakw		17 5
ch'u yeedádidé.		
Yeedát aayí lingítch kwa tléil wuskú.		
Kájaa.		
Kaxsat'íx'in ^o sú kach'u geesh		
kájaa yóo duwasáakw.		18 0
A káx' áwé wdzigeet.		
A káa gasgéet áwé yá yáxwch' ku.aa áwé, ch'a yá du daa.		
«Diyée gé yeeytéen, ax yakáax'u?»		
«Aaá.»		
A yát x'awdliyóo tle,		18 5
yúxch',		

du yaȷáawu.		
«Ha yú diyéedáȷ l'éiw aȷ jee kei kaykwaach.»		
L'éiw tle du jee kei kawduwakwách.		
Áwé		19 0
yánde áwé yaȷ ayakaawalít.		
Áwé, át lusatéen		
wé Yaakwdáat,		
wé x'aa,		
tliyaanaȷ.á		19 5
tle yú Anóoshi aaníde		
lusatéen wé x'aa.		
A kaanáȷ áwé yan uwagút yánde wé Yéil ȷu.aa.		
Yáxwch'ich du jee kei kaawakwaji l'éiw áwé		
liyát' tle wé x'aa.		20 0

A t'áakt áwé da.áa du hídi,
Yéil.

Ch'u yeedát áwu á,

du hídi.

Ldakát át a yeewú á.

Yax wududlit'éex'i yax yatee,

Yéil,

du hídi.

Yéi áwé ǵwsikóo.

Tsu aadáǵ woogoot

yá lingit'aaní tóode.

Haa, hóoch' áwé.

Yéi áwé.

20
5

21
0

History:

This recording was originally made in April 1963 by Constance Naish and Gillian Story in Angoon during their documentary work on the Tlingit language. The original recording is in the Naish-Story Recording Collection, tape 3-A sides 1 and 2, running from 55:43 to 1:07:26. Naish and Story transcribed the recording phonetically on 22 April 1963. In October 2004 Naish and Story passed their archive of transcriptions to Richard and Nora Dauenhauer. The transcription was converted to the modern orthography by Koolyéik Roby Littlefield with Daasdiyaa Ethel Makinen and Franklin James in the fall of 2005 for Richard Dauenhauer's class AKL 305 at the University of Alaska Southeast. In November 2006 Naish and Story mailed their reel-to-reel tape recordings to Richard and Nora Dauenhauer, and Albert McDonnell digitized the tape in January 2007. Richard revised the transcription along with Nora, Ethel Makinen, Roby Littlefield, and participants in the class AKL 493 at the University of Alaska Southeast in the spring of 2007. X'aagí Sháawu Keri Eggleston revised the transcription along with ɬeixwnéi Nora Dauenhauer and with Kingeistí David Katzeek in successive sessions on 18–19 March 2015. Further revisions were made with Kingeistí as the story was taught to an Intermediate Tlingit class by ɬ'unei in 2016.